

علی اصغر حکمت

(۱۳۵۹ - ۱۲۷۲)

استاد دانشگاه، نخستین رییس دانشگاه تهران،

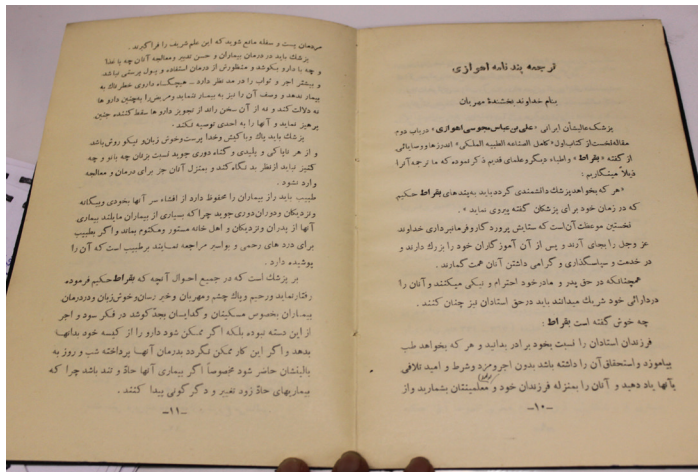
رجل سیاسی

اقدام اهدایی: کتاب (بیش از ۶۰۰۰ جلد)

محل نگهداری اقدام اهدایی: کتابخانه مرکزی

علی اصغر حکمت فرزند احمدعلی مستوفی معظم‌الدوله (حشمت الممالک شیرازی) در تاریخ ۲۶ مرداد ماه ۱۲۷۲ هـ ش در شیراز دیده به جهان گشود. وی پس از گذراندن تحصیلات ابتدایی و متوسطه در شیراز، برای ادامه تحصیل به تهران آمد. او در کنار آموختن علوم جدید در مدرسه آمریکایی، به آموختن علوم اسلامی نظیر فقه و حکمت در مدارس اسلامی پرداخت و از درس‌های عالمان برجسته آن دوران همچون آیت‌الله میرزا طاهر تنکابنی بهره برد. در سال ۱۲۹۷ وارد خدمات فرهنگی شد و با نشر مقالات محققانه و تدریس زبان انگلیسی در مدارس متوسطه، کسب شهرت نمود. او بعدها وارد فعالیت‌های سیاسی شد و با کمک عده‌ای از دوستان و همفکران خود به رهبری علی‌اکبر داور، در تأسیس حزب رادیکال مشارکت داشت. حکمت تا سال ۱۳۰۹ در وزارت معارف خدمت می‌کرد و در این سال به تشکیلات جدید داور در دادگستری وارد شد.

فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی علی اصغر حکمت مانع از تداوم فعالیت علمی او نبود، از این رو به منظور تکمیل تحصیلات خود به فرانسه و انگلیس عزیمت کرد وی در سال ۱۳۱۱ موفق به اخذ درجه لیسانس حقوق از دانشگاه سوربن شد. آشنایی با مبانی و اصول تعلیم و تربیت مدرن و نظامات دانشگاهی اروپا از دغدغه‌های جدی علی اصغر حکمت بود که باعث شد بعدها یافته‌هایش در این زمینه منشأ تحولاتی در نظام آموزشی ایران شود. علی اصغر حکمت در سال ۱۳۱۲ با روی کار آمدن محمدعلی فروغی

ذکاء الملک) به عنوان نخست‌وزیر، ابتدا کفیل وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه شد و پس از مدتی عنوان وزیر در این وزارتخانه مشغول به کار شد و تا سال ۱۳۱۷ در این مقام بود. پس از آن، تا خرداد ۱۳۱۹، وزیر کشور شد و وقتی به مدت شش ماه از خدمت در پست وزارت کشور کنار گذاشته شد به مطالعه و تحقیق پرداخت. وی همچنین در سال ۱۳۲۰ مسئولیت وزارت بازرگانی و بعد از آن وزارت بهداری را بر عهده داشت. او همچنین چندی وزیر دادگستری، امور خارجه و وزیر مشاور و سفیر ایران در هندوستان بود. سرانجام علی اصغر حکمت در سال ۱۳۵۹ در تهران درگذشت و در شیراز به خاک سپرده شد.

از مهمترین اقدامات وی، تأسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ بود که به همراه جمعی از دانش‌آموختگان و روشنفکران طرح آن را تنظیم و برای تصویب تسلیم مجلس کرد. از دیگر اقدامات مهم فرهنگی او تأسیس کتابخانه‌های ملی، احیای آثار ملی، تأسیس موزه‌های ایران باستان، مردم شناسی، پارس شیراز، موزه آستان قدس رضوی و موزه حضرت معصومه قم، برگزاری کلاس‌های ملی شبانه برای مبارزه با بیسوادی، تغییر نام مدارس خارجی به فارسی، تأسیس پیشاهنگی و سازمان تربیت بدنی و تأسیس فرهنگستان ایران بوده است.

کتابخانه او شامل بیش از ۶۰۰۰ جلد کتاب خطی، چاپی، چاپ سنگی، نشریه و پایان‌نامه، کتابهایی با موضوع تاریخ و جغرافی (نخستین کتاب‌های علمی در زمینه تاریخ و جغرافی همچون جغرافیای نظامی ایران)، ادبیات ایران، اسلام شناسی و رشته‌های مختلف علوم انسانی به زبان‌های فارسی، عربی و لاتین، که در سال ۱۳۴۰ وقف دانشگاه تهران شد و ابتدا به‌طور موقت به کتابخانه دانشکده ادبیات انتقال یافت و پس از تکمیل ساختمان کتابخانه مرکزی در سال ۱۳۵۱ به کتابخانه مرکزی منتقل شد.

این مجموعه هم‌اکنون در تالار کتاب‌های نایاب و مجموعه‌های ویژه کتابخانه مرکزی (تالار خواجه نصیرالدین طوسی) نگهداری می‌شود. در سال ۱۳۴۱ کتابی با عنوان فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات به کوشش محمدتقی دانش‌پژوه (پدر علم نسخه‌شناسی) به چاپ رسید که در این کتاب علاوه بر فهرست نسخ خطی مجموعه و قفی علی‌اصغر حکمت در باره هر کدام از این نسخ، توضیحاتی آمده است.

از نظر قدمت، قدیمی‌ترین کتاب این مجموعه اهدایی، کتاب انجیل است که تنها نسخه چاپ سربی این مجموعه و مربوط به سال ۱۸۱۵ میلادی است. از حکمت حدود یک صد مقاله ادبی، تاریخی و هنری و چندین کتاب به طبع رسیده است؛ از جمله این آثار عبارتند از: اصول فن مناظره از سعدی تا جامی (ترجمه) پارسی نغز، امثال قرآن، نقش پارسی برای حجار هند، ۹ گفتار در تاریخ ادیان ایرانشهر، تاریخ باستانی ایران بر بنیاد باستان‌شناسی (ترجمه)، گلزار حکمت.

از جمله نسخه‌های منحصر به فرد مجموعه اهدایی علی‌اصغر حکمت، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. پندنامه اهوازی، در پانزده صفحه، ترجمه نجم‌آبادی، که به دلیل داشتن پنجاهی شامل آیین اخلاق پزشکی، به‌جا مانده از قرن چهارم هجری قمری قابل توجه است؛
۲. قصص الانبیاء: نسخه خطی، شامل داستان پیامبران؛
۳. نسخه‌های تاریخ نگاری مانند: تاریخ ایران، تاریخ بوشهر و ...؛
۴. نسخه‌ای از نخستین تلاش برای تهیه نقشه از استان‌های ایران، مانند نقشه منطقه آذربایجان؛

۵. سفرنامه مارکوپولو، ترجمه سلطان

ابراهیم‌خان، به دستور علی‌قلی‌خان سردار (شکسته نستعلیق)؛

۶. کشف الاسرار و عدة الابرار؛

۷. روضة الاطهار، از ملا محمد امین حشری انصاری تبریزی در تبریز به چاپ سنگی

رسیده؛

۸. الأثنی عشریه فی الحج: از شیخ بهایی، به

زبان عربی؛

۹. تحریرالمجسطی: از خواجه طوسی، به

زبان عربی؛

۱۰. و تعدادی دیگر کتاب به زبان عربی

مانند الرسائل، از شیخ احمد احسایی و السمرقندیه، از ابوالقاسم سمرقندی.

برای به‌بخشیدن این نسخه را در دست نگه دارید. ۱۳۳۸
 در ضمن کوردها را بر این نسخه در دست نگه دارید. بهر این دلیل
 عزیز در دست نگه دارید. تاریخ ۱۹۵۴ م. ۲۱ اردیبهشت ۱۳۳۸

مدرس در کتابخانه علم خانی معین محمد علی محمدی
 تقدیم در ۲۵ اردیبهشت ۱۳۳۸
